

ประโยค บ.ศ. ๑-๒ (ห้อง ๒)
เฉลยปัญหา ไวยากรณ์ (ครั้งที่ ๖)
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

-----

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า สาธนะ ๆ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ แต่ละสาธนะ ท่านบัญญัติให้ แปลว่าอย่างไร ๆ นายโก, โภชน์ จัดเป็นสาธนะอะไร ๆ
- ข. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็น.....ตามวาทกทั้ง.....ที่กล่าวแล้วใน..... ดังนี้.....
- ค. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก ๆ แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ๆ

๑. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ ชื่อ สาธนะ ๆ มี ๗ คือ

กัตตุสาธนะ,   กัมมสาธนะ,
ภาวสาธนะ,   กรณสาธนะ,
สัมปทานสาธนะ,   อปาทานสาธนะ,
อธิกรณสาธนะ ๆ

แต่ละสาธนะ ท่านบัญญัติให้แปลดังนี้

กัตตุสาธนะ	แปลว่า ผู้, ถ้างลงในอรรถแห่งตัสสีละ แปลว่า ผู้...โดยปกติ ๆ
กัมมสาธนะ	ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า เป็นที่..... , ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า เป็นที่อันเขา.....
ภาวสาธนะ	แปลว่า ความ.....ก็ได้, อัน.....ก็ได้, การ.....ก็ได้,
กรณสาธนะ	ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า เป็นเครื่อง.....ก็ได้, เป็นเหตุ.....ก็ได้, ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า เป็นเครื่องอันเขา.....
สัมปทานสาธนะ	ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า เป็นที่..... , ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า เป็นที่อันเขา.....
อปาทานสาธนะ	แปลว่า เป็นแดน
อธิกรณสาธนะ	ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า เป็นที่..... , ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า เป็นที่อันเขา..... ๆ

นายโก จัดเป็นกัตตุสาธนะ ๆ

โภชน์ จัดเป็นกัมมสาธนะ ๆ

ข. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็น ๓ ตามวาทกทั้ง ๕ ที่กล่าวแล้วในอาชยาต ดังนี้

๑. วิเคราะห์เป็น กัตตุวาทก และ เหตุกัตตุวาทก เรียกว่า กัตตุรูป
๒. วิเคราะห์เป็น กัมมวาทก และ เหตุกัมมวาทก เรียกว่า กัมมรูป
๓. วิเคราะห์เป็น ภาววาทก เรียกว่า ภาวรูป ๆ

ค. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์แบ่งเป็น ๓ พวก ๆ แต่ละพวกมีปัจจัยดังนี้

- กิตปัจจัย   อย่างนี้   กวิ ณี ญุ ตุ รุ
- กิจปัจจัย   อย่างนี้   ข ญย
- กิตกิจปัจจัย   อย่างนี้   อ อิ ณ ตเว ตี ตุ ยุ ๆ

๒. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

ก. นิสสายนํ วสตีติ นิสสโย ฯ

ข. มณณติ เอตายาติ มติ ฯ

ค. วทตีติ วตตา ฯ

๒. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

ก. นิสสายนํ วสตีติ นิสสโย แปลว่า (ศิษย์) อาศัย ซึ่งอาจารย์นั้นอยู่ เพราะเหตุนั้น (อาจารย์นั้น) ชื่อว่าเป็นที่อาศัยอยู่ (ของศิษย์) ฯ เป็นกัตตุรูป กัมมสาธนะ อ ปัจจัย ฯ

ข. มณณติ เอตายาติ มติ แปลว่า (ชน) ย่อมรู้ ด้วยปัญญาอัน เหตุนั้น (ปัญญานั้น) ชื่อว่า เป็นเหตุรู้ (แห่งชน) ฯ เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ ติ ปัจจัย ฯ

ค. วทตีติ วตตา แปลว่า (ผู้ใด) ย่อมกล่าว เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้กล่าว ฯ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตุ ปัจจัย ฯ

๓. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

ก. คจจนติ เอตถาติ คติ ฯ

ข. ทาทพพติ เทยย์ ฯ

ค. ทุกเขน รุกขียตีติ ทุรุกข์ ฯ

๓. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

ก. คจจนติ เอตถาติ คติ แปลว่า (ชน ท.) ย่อมไป ในภูมินั้น เหตุนั้น (ภูมินั้น) ชื่อว่า เป็นที่ไป (แห่ง ชน ท.) เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ติ ปัจจัย ฯ

ข. ทาทพพติ เทยย์ แปลว่า (สิ่งใด) อันเขาพึงให้ เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่าอันเขาพึงให้ ฯ ลง ญย ปัจจัยเป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

ค. ทุกเขน รุกขียตีติ ทุรุกข์ แปลว่า (จิตใด) อันเขารักษาได้ โดยยาก เหตุนั้น (จิตนั้น) ชื่อว่า อันเขารักษาได้ โดยยาก ฯ ลง ข ปัจจัยเป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. กิริยาภิตก์ คือ ปมชช, กุทโธ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

ข. กิริยาภิตก์ คือ ภินโน, รุโน แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

ค. กิริยาภิตก์ คือ วตตพพิ, วจนียํ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. กิริยาภิตก์ คือ ปมชช แปลว่า ประมาทแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ป บท หน้า มท ธาตุ ในความประมาท แปลงตุนาที่ปัจจัย เป็น ย ธาตุ มี ท เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น ชช ฯ

กิริยาภิตก์ คือ กุทโธ แปลว่า โกรธแล้ว สำเร็จรูปมาจาก กุธ ธาตุ ในความโกรธ ต ปัจจัย ธาตุมี ฐ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ทธ แล้วลบที่สุดธาตุ ลง สิ ปฐมาวิภัตติ สำเร็จรูปเป็น กุทโธ ฯ

ข. กิริยาภิตก์ คือ ภินโน แปลว่า แดกแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ภิท ธาตุในความแดก ต ปัจจัย ธาตุมี ท เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น นน แล้วลบที่สุดธาตุ ลง สิ ปฐมาวิภัตติ สำเร็จรูปเป็น ภินโน ฯ

กิริยาภิตก์ คือ รุโน แปลว่า ร้องไห้แล้ว สำเร็จรูปมาจาก รุท ธาตุในความร้องไห้ ต ปัจจัย ธาตุมี ท เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น นน แล้วลบที่สุดธาตุ ลง สิ ปฐมาวิภัตติ สำเร็จรูปเป็น รุโน ฯ

ค. กิริยาภิตก์ คือ วตตพพิ แปลว่า อันเขาพึงกล่าว สำเร็จรูปมาจาก วท ธาตุในความกล่าว ตพพิ ปัจจัย เอา ท เป็น ต ลง สิ ปฐมาวิภัตติ สำเร็จรูปเป็น วตตพพิ ฯ

กิริยาภิตก์ คือ วจนียํ แปลว่า อันเขาพึงกล่าว สำเร็จรูปมาจาก วจ ธาตุ ในความกล่าว อนีย ปัจจัย ลง สิ ปฐมาวิภัตติ สำเร็จรูปเป็น วจนียํ ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. กิริยาภิตก์ คือ ตินฺโน, ปคฺคยห แปลว่าอย่างไร ๖ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๖
- ข. กิริยาภิตก์ คือ ชิณฺโณ, อารุหฺ แปลว่าอย่างไร ๖ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๖
- ค. กิริยาภิตก์ คือ ภูตฺตวา, ปกฺกนฺโต, อารพฺภ แปลว่าอย่างไร ๖ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๖

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. กิริยาภิตก์ คือ ตินฺโน แปลว่า ข้ามแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ตฺรฺ ธาตุในความข้าม ต ปัจจยฺ ธาตุมี รฺ เป็นที่สุด อยู่หน้าแปลง ต เป็น ฌณฺ แล้วลบที่สุดธาตุ ลง สิ ปฐฺมาวิภตฺติ สำเร็จรูปเป็น ตินฺโน ๖

กิริยาภิตก์ คือ ปคฺคยห แปลว่า ประคองแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า คหฺ ธาตุในความประคอง ตูนาทิจัจจยฺ คือ ตุน ตฺวา ตฺวาน อุปสัคฺอยู่หน้าแปลงปัจจยฺทั้ง ๓ เป็น ย ธาตุ มี หฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น ยห ๖

ข. กิริยาภิตก์ คือ ชิณฺโณ แปลว่า แก่แล้ว ๖ สำเร็จรูปมาจาก ชิรฺ ธาตุ ในความคร่ำคร่า ต ปัจจยฺ ธาตุมี รฺ เป็นที่สุด อยู่หน้าแปลง ต เป็น ฌณฺ แล้วลบที่สุดธาตุ ลง สิ ปฐฺมาวิภตฺติ สำเร็จรูปเป็น ชิณฺโณ ๖

กิริยาภิตก์ คือ อารุหฺ แปลว่า ขึ้นแล้ว ๖ สำเร็จรูปมาจาก อา บทหน้า รุหฺ ธาตุในความขึ้น ตูนาทิจัจจยฺ คือ ตุน ตฺวา ตฺวาน มีอุปสัคฺอยู่หน้าแปลงปัจจยฺทั้ง ๓ เป็น ย ธาตุ มี หฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ยห สำเร็จรูปเป็น อารุหฺ ๖

ค. กิริยาภิตก์ คือ ภูตฺตวา แปลว่า กินแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ภูชฺ ธาตุ ในความกิน ตฺวนตฺ ปัจจยฺ เอาที่สุดธาตุเป็น ต ๖

กิริยาภิตก์ คือ ปกฺกนฺโต แปลว่า หลีกไปแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า กมฺ ธาตุ ในความก้าวไป ต ปัจจยฺ ธาตุมี มฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น นตฺ แล้วลบที่สุดธาตุ ๖

๖. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า อธิกรณสาธนะ ๖ โภชนียํ , นิภฺขมฺม แปลว่าอย่างไร ๖ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๖
- ข. ในกิริยาภิตก์ แบ่งกาลไว้เท่าไร ๖ อะไรได้บ้าง ๖ กम्मกาโร ลงปัจจยฺอะไร เป็นรูป และสาธนะอะไร จงเขียนรูป วิเคราะห์มาดู ๖
- ค. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยาภิตก์ จัดเป็นกี่พวก ๖ แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ๖ บอกกาลอะไร ๖

๖. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ผู้ทำ ๖ ในที่ใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของที่นั้นเป็นต้นว่า ฐานํ ที่ตั้ง-ที่ยืน, อาสนํ ที่นั่ง, สยณํ ที่นอน ชื่อว่า อธิกรณสาธนะ ๖ โภชนียํ แปลว่า อันเขาพึงกิน สำเร็จรูปมาจาก ภูชฺ ธาตุ ในความกิน อนียํ ปัจจยฺ พทฺธิ อฺ เป็น โอ นิภฺขมฺม สำเร็จรูปมาจาก นิ บทหน้า ขมฺ ธาตุ ในความออก อุปสัคฺอยู่หน้า แปลงตูนาทิจัจจยฺ คือ ตุน, ตฺวา, ตฺวาน เป็น ย ธาตุมี มฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น มม ๖

ข. ในกิริยาภิตก์ แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้ ๒ คือ ปัจจุบัณกาล ๑, อดีตกาล ๑ ๖

กาลทั้ง ๒ นั้น แบ่งให้ละเอียดออกอีกดังนี้

ปัจจุบัณกาล จัดเป็น ๒ คือ ปัจจุบัณแท้ ๑, ปัจจุบัณใกล้เคียง ๑,
อดีตกาล จัดเป็น ๒ คือ ล่วงแล้ว ๑, ล่วงแล้วเสร็จ ๑ ๖

กम्मกาโร ลง ฌณฺ ปัจจยฺ เป็นกัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ วิเคราะห์ว่า กम्मํ กโรตีติ กम्मกาโร ๖

ค. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยาภิตก์จัดเป็น ๓ พวก ๖ แต่ละพวกมีปัจจัยดังนี้

กิตปัจจยฺ อนต, ตฺวนตฺ, ตาวี

กิจจปัจจยฺ อนีย, ตพพ

กิตกิจจปัจจยฺ มาน, ต, ตุน, ตฺวา, ตฺวาน ๖

อนต, มาน บอกปัจจุบัณกาล

ตฺวนตฺ, ตาวี , ต, ตุน, ตฺวา, ตฺวาน บอกอดีตกาล

๗. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ท และ ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบอย่างละ ๑ ตัว ฯ
- ข. ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ร และ ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ ฯ
- ค. ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ม และ ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ ฯ

๗. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ท และ ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็นดังนี้
    ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ท เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็น นน แล้วลบที่สุดธาตุตัวอย่างเช่น ฉินโน อันเขาตัดแล้ว มาจาก ฉิท ธาตุ ในความตัด
    ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็น หห แล้วลบที่สุดธาตุตัวอย่างเช่น รุหโ หอกแล้ว มาจาก รุห ธาตุ ในความงอก ฯ
- ข. ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ร หรือ ส เป็นที่สุดอยู่หน้าแผลง ต เป็นดังนี้
    ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ร เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็น ณณ แล้วลบที่สุดธาตุตัวอย่างเช่น ชิณณ แก่แล้ว มาจาก ชิร ธาตุ ในความคร่ำคร่า
    ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็น ฐฐ แล้วลบที่สุดธาตุตัวอย่างเช่น ตฎฐโ ยินดีแล้ว มาจาก ตสุ ธาตุ ในความยินดี ฯ
- ค. ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ม และ ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็นดังนี้
    ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ม เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็น นต แล้วลบที่สุดธาตุตัวอย่างเช่น ปกนโต หลีกไปแล้ว มาจาก ป บทหน้า กม ธาตุในความก้าวไป
    ต ปัจจัยในกิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็น หห แล้วลบที่สุดธาตุตัวอย่างเช่น รุหโ หอกแล้ว มาจาก รุห ธาตุ ในความงอก ฯ
-